

דף שיקופים כלי לעבודה עם ילדים מתקשים שפעלו באופן פוגעני

פותח ע"י גיל חדש בכפר הנוער נירים, בשיתוף הצוות

דן הפך בכוונה את הפח של המנקה וקילל אותהתוך הטחת עלבונות אישיים שנוגעים למוצאה; רונה השפילה ילדה אחרת ופגעה בה ברשתות החברתיות כשהיא מתנהלת באלימות, בדורסנות ובחוסר יושר וכבוד כלפי הילדה הנפגעת. בחלק לא מבוטל מבתי הספר יינקטו הצעדים הבאים: השעיה מיידית של הילד, הזמנת ההורים או חיוב הילד בכתיבת מכתב התנצלות. אולי תתווסף לכך דרישה לשטיפת רצפות או להרצאה בכיתה על התנהלות אחראית ברשת.

לרוב, סוגי הענישה האלו אינם אפקטיביים מכיוון שאינם דורשים מהילד דורשת מהילד להיות אקטיבי בתהליך התיקון ולכן אינם מובילים ללמידה אמיתית. השעיה היא פעולה שנותנת שקט למערכת, אך יעילותה החינוכית מוטלת בספק. הילד נשאר בבית, ישן עד מאוחר ומעביר את הזמן במשחק מחשב או בטלפון, ולא ברור עד כמה הוא טרוד במעשה שבגינו הושעה. גם השיחה בחדר המנהל, עם ההורים והמחנכת, אינה תמיד מזמנת תהליך למידה משמעותי. לבסוף, התנצלות בכפייה היא בדרך כלל אוסף של מילים חלולות, שאין מאחוריהן כוונה של ממש. התנצלות שאינה נובעת באופן אותנטי מרצונו החופשי של הפוגע, לרוב אינה נושאת ערך חינוכי משמעותי.

לפני יותר מעשור, צוות בית ספר באחד מכפרי הנוער בצפון הארץ פיתח את דף השיקופים כמענה לילדים מתקשים שפעלו באופן בוטה, פוגעני ולא מוסרי נגד איש צוות או ילד. מדובר על פעולות שחורגות לחלוטין ממה שמצופה מילד בבית ספר, או מאדם בכלל. כפי שיוסבר להלן, דף השיקופים משעה את הילד מלמידה פורמלית, אך הוא נשאר בבית הספר. זמן ההשעיה אינו מוגבל מראש, אלא תלוי בילד עצמו ובהתקדמותו במילוי הדף.

אזהרת מסע ← דף השיקופים הוא כלי עוצמתי וקל מאוד לאימוץ וליישום, אך יש לנהוג בו בשום שכל. הוא מומלץ לשימוש רק מהשכבות הבוגרות של בית הספר היסודי, ורק אחרי היוועצות עם הגורמים המקצועיים בבית הספר, ובראשם היועצת.

דף שיקופים | רציונל

באמצעות דף השיקופים הילד מספר לחמישה עד שמונה אנשים משמעותיים עבורו מה עשה. שני רעיונות מרכזיים נמצאים בבסיסו של כלי זה. הראשון, אנשים שמעריכים את הילד (והילד מעריך אותם) יצליחו לומר לו דברים מתוך ההערכה והאהבה אליו וישקפו את האכזבה העמוקה שלהם ממעשיו. מכיוון שהילד יודע שהם אוהבים אותו, והם יודעים שמעשיו אינם משקפים אותו באמת, השיח יצא מנקודת הנחה שמעשיו של הילד הם סטייה מעולם הערכים שמאפיין אותו בדרך כלל. הרעיון השני הוא האקטיביות של הילד בתהליך הלמידה והקפדה על התקדמות בקצב שלו. מילוי הדף אינו תהליך קל, ולעתים הילד יגרור את המשימה לאורך כמה ימים. אין להילחץ או להאיץ בו. זהו זמן של לימוד והדהוד הדברים שהוא שמע והשיקופים שקיבל. הילד ישוב למהלך הלמידה הסדיר לאחר שישלים את הדף וישב לשיחת סיכום עם מחנכת הכיתה.

חשוב להדגיש ← דף שיקופים אינו מחליף את תהליך התיקון מול המנקה או מול הילדה שנפגעה ברשתות החברתיות. במקביל למילוי הדף או אחריו, על הילד למצוא את הדרך לתקן את מעשיו גם מול אלו שפגע בהם ישירות.

מהלך העבודה

בחירת משקפים | כאמור, דף השיקופים מורכב מרשימה של חמישה עד שמונה אנשים, שלהם הילד צריך לספר מה עשה. כחצי מהאנשים ברשימה ייבחרו על ידי הצוות וחצי על ידי הילד. לרוב, הבחירות של הילד יהיו אמיצות מאוד, והוא יבחר באנשים שיגידו לו את האמת בפרצוף בלי לייפות אותה ובלי לעשות לו חיים קלים.

זהות המשקפים | כמשתתפים בדף שיקופים, נבחר אנשים משמעותיים לילד בבית הספר ומחוצה לו. אלה יכולים להיות מורה שהילד מעריך ואוהב, אב הבית או מזכירה שנמצאת בקשר טוב איתו, סבא או דוד שמהווים דמות משמעותית עבורו, מאמן כדורגל או המדריכה בתנועת הנוער. המשותף לכולם הוא שהם אוהבים את הילד, מאמינים בו וחושבים עליו דברים טובים, וגם הילד יודע שהם מעריכים ומוקירים אותו, ושהוא חשוב להם באופן אישי וספציפי. כדאי להוסיף לרשימה גם מישהו מקבוצת השווים של הילד, בדרך כלל תלמיד בשכבה הבוגרת או ילד עם תפיסה בוגרת מהשכבה שלו. חלק משמעותי בתהליך הוא הבחירה של הילד בשניים עד ארבעה משקפים.

← חשוב שהבחירה תשקף מגוון של דמויות בחיי הילד: בתוך בית ספר ומחוצה לו, מבוגרים וילדים, בעלי תפקידים בעולם החינוך הפורמלי והבלתי פורמלי, מתוך המעגל המשפחתי ומחוצה לו.

שיחה בין הילד למשקף | הילד מספר למשקף את המעשה שעשה ומבקש את התייחסותו לדברים ששמע. את דברי המשקף הילד כותב בדף השיקופים. לאחר שכתב, המשקף קורא את הדברים ומצרף את חתימתו כאישור שאכן נכתבו עיקרי הדברים שעלו בשיחה.

לאחר השלמת הדף | אחרי שמילא את דף השיקופים, מתקיימת שיחה עם מחנכת הכיתה, ובמידת הרצון והצורך גם עם הוריו, שבה הילד משתף שיקופים שקיבל. לרוב השיחה הזאת מתקיימת באווירה אחרת לגמרי, אחרי שהילד כבר עבר תהליך של עיבוד האירוע.

דף שיקופים

1#

שם המשקפת.....

הקשר של המשקפת אל"י.....

עיקרי התגובה של המשקפת לתיאור המעשה

.....
.....
.....
.....
.....

.....
חתימת המשקפת.

2#

שם המשקפת.....

הקשר של המשקפת אל"י.....

עיקרי התגובה של המשקפת לתיאור המעשה

.....
.....
.....
.....
.....

.....
חתימת המשקפת.

3#

שם המשקפת.....

הקשר של המשקפת אל"י.....

עיקרי התגובה של המשקפת לתיאור המעשה

.....
.....
.....
.....
.....

.....
חתימת המשקפת.

דף שיקופים, המשך

#4

שם המשקפת

הקשר של המשקפת אל"י

עיקרי התגובה של המשקפת לתיאור המעשה

חתימת המשקפת

#5

שם המשקפת

הקשר של המשקפת אל"י

עיקרי התגובה של המשקפת לתיאור המעשה

חתימת המשקפת

#6

שם המשקפת

הקשר של המשקפת אל"י

עיקרי התגובה של המשקפת לתיאור המעשה

חתימת המשקפת